

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga Institutionen

STV102
ht 2004
Handledare: Jakob Gustavsson

Skillnaden mellan stötta och störta

En studie om Boomerang-effekten

Sara Irandoust Sanei
Hanna Sandin

Abstract

Uppsatsen är en teoriutvecklande studie som behandlar Boomerang-effekten, det vill säga fenomenet när forna allierade till stormakter vänder sig mot dem och blir dess fiender. Uppsatsen baseras på två fall; Osama bin Laden och Manuel Noriega eftersom de passar in på fenomenet i fråga. Teoriavsnittet behandlar det internationella systemet, dess egenskaper och komponenter samt alliansbildningar. I analysavsnittet belyses bland annat varför dessa oheliga allianser bildas och senare bryts samt faktorer som ligger bakom det nya fiendskapet. Vi kommer fram till att kortsiktigheten som präglar politikernas och tjänstemäns tänkande och agerande är en av anledningarna till att allianser bildas med opålitliga personer. Vidare tror vi att det förändrade världsläget medför att stormakternas behov av de tidigare allierade försvinner, medan behovet för nya ökar.

Innehållsförteckning

1 Inledning.....	1
1.1 Historik.....	1
1.2 Motivering till val.....	1
1.3 Diskussion	2
1.4 Syfte.....	2
2 Metod.....	3
2.1 Teoriutvecklande studie	3
2.1.1 Strategi	3
2.1.2 Deterministiskt vs. Probabilistiskt.....	4
2.2 Metoddiskussion.....	4
2.3 Material	4
2.4 Disposition.....	4
3 Teori.....	6
3.1 Det internationella systemet.....	6
3.1.1 Anarki och säkerhetspolitik.....	6
3.1.2 Maktstruktur	6
3.2 Teori om alliansbildning	7
3.2.1 Alliansbildningsstrategier.....	7
3.2.2 Orsaker till alliansbildning	7
4 Empiri.....	9
4.1 Osama bin Laden.....	9
4.1.1 Uppväxt	9
4.1.2 Vägen till Afghanistan	9
4.1.3 CIA:s bidrag till kampen	10
4.1.4 Bin Laden överges.....	11
4.1.5 Bin Ladens väg mot terrorism.....	13
4.2 Manuel Antonio Noriega.....	14
4.2.1 Uppväxt	14
4.2.2 Början på livet som spion.....	14
4.2.3 Anställning i militären.....	15
4.2.4 Relationerna med CIA intensifieras	15
4.2.5 Början till slutet.....	16
4.2.6 Problemen hopar sig.....	17
4.2.7 Invasionen	18
5 Analys	20
5.1 Likheter och skillnader.....	20
5.2 Tilliten till opålitliga personer.....	22
5.3 Allianser bryts	23

5.4 Vän blir fiende.....	23
5.5 Kritik mot arbetet	24
6 Slutsats.....	25
6.1 Teorin	25
6.2 Tips till CIA och andra underrättelsetjänster	25

1 Inledning

1.1 Historik

Ser man tillbaka på västs relationer med u-länderna framträder verkligen ingen moralisk bild. Dessa relationer har präglats av dold finansiering, narkotikasmuggling, korrupcion, bedrägeri, statsstödd terrorism och dubbelmoral. Västvärldens stöd till oetiska aktörer och odemokratiska regimer har inneburit att dessas verksamhet och existens legitimerats. Så länge aktörerna lyder sina bidragsgivare är de dess vänner, men när lydandet upphör blir de forna vännerna snabbt fiender (Napoleoni, 2003, s.185).

De europeiska staterna såg under början av nittonhundratalet med oro och rädsla hur det Osmanska riket stärkte sin makt i Mellanöstern. Under första världskriget infann sig en möjlighet för britterna att skapa orolighet och underminera turkarnas ställning genom att uppmuntra arabernas nationalistiska känslor. Ombud som Lawrence of Arabia hade till uppgift att sprida nationalism genom att belysa arabernas glansdagar. 1923 föll det Osmanska riket ihop och britterna kom att bli de nya makthavarna i området. Nationalismen som hade uppmuntrats av britterna blev så småningom ett växande problem för dem själva bland annat i Palestina. Instabila allianser mellan stormakter och stater samt inflytelserika personer i U-världen har historiskt sett många gånger slutat med att personerna och deras nätverk vänder sig mot stormakterna, en Boomerang-effekt. Västvärlden valde exempelvis att stödja Saddam Husseins Irak i kriget mot Iran genom att bistå med militärt kunnande och medel. Robert Mugabe i Zimbabwe erhöll under lång tid stöd från flera västländer, däribland Sverige. USA har även länge haft intressen i länderna i Latinamerika och försökt kontrollera dem, bland annat Panama med hjälp av Manuel Noriega.

1.2 Motivering till val

Vi har valt att basera denna uppsats på två fall, nämligen Osama bin Laden och Manuel Noriega, detta eftersom båda uppfyller kraven på gemensam beroende variabel, nämligen Boomerang-effekten. Vi har valt att skriva om Boomerang-effekten eftersom fenomenet åter har aktualiserats genom terrordåden mot World Trade Center 11 september 2001. Bin Laden, huvudmisstänkt för dåden, fick stor uppmärksamhet och även den information om de finansiella och militära bistånd som han erhöll från USA under den Sovjetiska ockupationen av Afghanistan. Valet att studera bin Laden var relativt självklart, då han utgör en prototyp för Boomerang-effekten och att han är aktuell. En annan man som också passade för studien var Manuel Noriega, Panamas verkliga ledare under 1980-talet. Hans enorma informationsbas, som han byggde upp med hjälp av CIA, var en utmärkt tillgång för USA i deras kamp mot kommunismens spridning i Latinamerika. Noriega är, tillskillnad från bin Laden, numera bortglömd, vilket ökade vårt intresse för honom.

Det är tydligt att Boomerang-effekten förekommer som ett resultat av stormakternas härskarpolitik. Ändå är fenomenet inte särskilt uppmärksammat inom forskarvärlden.

1.3 Diskussion

Varför skapar stormakter kortsiktiga allianser med relativt opålitliga personer när det gång på gång visat sig att dessa allianser kan komma att utvecklas till nånting annat det som stormakterna från början tänkt sig, allianserna har säkert bidragit till stor nytta för deras bidragsgivare, men de har även skapat problem. Eftersom utrikespolitik är ett hemlighetsmakeri är det sällan man hör något om vinsterna med oheliga allianser, medan misslyckandena inte alltid går att dölja. Varför bryts dessa allianser så småningom? Vad är det som ligger bakom denna totala omsvängning i relationerna. Varför blir min bästa vän idag, min värsta fiende imorgon?

1.4 Syfte

- Varför bildas dessa oheliga allianser? Varför litas det på de opålitliga?
- Vilka är huvudpersonerna, deras bakgrund och deras mål, vilka är deras likheter och skillnaderna mellan dem?
- Varför bryts allianser?
- Varför vänder sig de forna allierade mot varandra?

Syftet är att undersöka om det finns några mönster i denna alliansbildning och brytpunkten i allianserna. Målet med denna studie är att utveckla ett förslag till en generell teori på området.

2 Metod

2.1 Teoriutvecklande studie

Som nämnts ovan är ambitionen att denna uppsats skall leda fram till ett förslag till en generell teori som kan förklara Boomerang-effekten, med andra ord kommer denna uppsats vara en teoriutvecklande studie. Man kan skilja mellan två typer av teoriutvecklande arbeten; hitta förklaringsfaktorer och utveckla kausala mekanismer, det senare innebär att vi utvecklar en större förståelse för hur förklaringsfaktorn orsakar fenomenet i fråga (Esaiasson *et al.* 2004, s.122). Arbetet kommer att vara induktivt, vilket innebär att utgångspunkten för studien är empirin. När man arbetar induktivt är det bättre att samla in mycket data om få antal fall (Esaiasson *et al.* 2004, s.122f.). För att en fallstudiegenererande teori skall anses vara av god akademisk klass är det ett grundläggande förfarande att hela tiden skifta mellan teori och empiri, d.v.s. teorin måste ha sin grund i empirin (Esaiasson *et al.* 2004, s.123). Resultatet av en sådan undersökning är en teori som redan är prövad mot empirin. Ett problem med teoriutvecklande studier är att man lätt med lite fantasi kan skapa mening och sammanhang från empirin. Detta problem gäller främst studier där ett fåtal fall studeras, eftersom man då riskerar att komma fram en teori som, fastän den täcker in alla detaljer i empirin, i slutändan ej kan ses som allmängiltig. Genom att på förhand ha en uppfattning om hur orsaksmönstret ser ut minskar man riskerna för att anpassa teorin efter befintlig data (Esaiasson *et al.* 2004, s.124).

2.1.1 Strategi

För att välja empiriska fall som ska undersökas kan man använda sig av olika strategier, bland andra: lika utfalls-design, olika utfalls-design, avvikande fall-design och grounded theory-design. I denna uppsats kommer vi att använda oss av lika utfalls-design, då vi valt fall med lika värde på den beroende variabeln, Boomerang-effekten. Efter att fallen valts ut, skall möjliga orsaksfaktorer tas fram för att sedan finna gemensamma faktorer som vi antar vara orsakerna till fenomenet (Esaiasson *et al.* 2004, s.126).

2.1.2 Deterministiskt vs. probabilistiskt

I en teoriutvecklande studie söker man som det redan nämnts, efter förklaringar till ett utvalt fenomen, dessa förklaringar kan vara deterministiska eller probabilistiska. Deterministiska förklaringar anger tillräckliga villkor; om bara faktor x föreligger inträffar y, medan probabilistiska förklaringar är lite vagare; om faktor x föreligger ökar sannolikheten för att y skall inträffa. Deterministiska förklaringar är lättare att arbeta med ur forskningssynpunkt, då enstaka motexempel gör att vi kan förkasta en teori. Inom samhällsvetenskapen finns det dock få deterministiska förklaringar, istället brukar samhällsvetenskapliga teorier peka på tendenser och sannolikheter för att ett fenomen skall inträffa (Esaiasson *et al.* 2004, s.132). När man använder sig av probabilistiska förklaringar får varje enskilt fall mindre betydelse. Vidare kan man inte heller utifrån ett fall uttala sig om vi hittat en giltig förklaring eller om fallet i fråga är avvikande från mönstret.

Ett skäl till att enstaka avvikelser uppstår kan vara ett resultat av brister i analysinstrumenten snarare än att teorin är felaktig (Esaiasson *et al.* 2004, s.133). Det finns möjlighet att sänka kraven på bevisföringen om vi utvecklar goda kausala mekanismer och betonar att teorierna bör prövas på andra fall. Man kan även sänka sina generaliseringsambitioner genom att påpeka att förklaringsfaktorerna enbart gäller i de fall som studien berör (Esaiasson *et al.* 2004, s.134).

2.2 Metoddiskussion

Vi har valt att hitta förklaringsfaktorer till fenomenet eftersom det inte tidigare finns några direkta sådana på området. Eftersom det är bättre att samla in mycket data om få fall, när man arbetar induktivt, har vi avgränsat studien till att omfatta två fall; Osama bin Laden och Manuel Noriega. Vi är medvetna om att våra slutsatser kan vara överdrivna och att de därför i framtiden bör utsättas för ytterligare prövningar. Trots att metodlitteraturen rekommenderar att på förhand skaffa sig en bild av orsakssambanden har vi inte gjort detta. Anledningen till detta är att vi tror att om man har orsaksmönstret klart för sig, letar man bara efter bevis för det i empirin och kanske förbiser andra möjliga förklaringar. Eftersom det inom samhällsvetenskapen oftast inte går att hitta deterministiska förklaringar, har vi valt att leta efter probabilistiska. Samtidigt har vi bara studerat två fall och dessa räcker inte för att komma fram till några säkra slutsatser.

2.3 Material

Vi började med att samla in data om fyra, för ämnet intressanta fall; Saddam Hussein, Osama bin Laden, Robert Mugabe och Manuel Noriega. Efter materialgenomgång bestämde vi oss för två fall; bin Laden och Noriega, då både materialtillgången och vårt intresse var störst för dessa fall.

De källor vi främst använt oss av är Loretta Napoleonis bok *Oheligt krig* och Frederick Kempes *Divorcing the dictator*. Kempe är, som de flesta andra författare till våra källor, journalist som arbetat på *The Wall Street Journal* och *Newsweek* som utrikeskorrespondent i bland annat Latinamerika. Skriv om Napoleoni.

Eftersom liknande information går att hitta i flertalet böcker, har vi gjort valet att endast referera till ett fåtal av böckerna, medan resterande böcker går att hitta under rubriken referenser i litteraturlistan.

2.4 Disposition

Vi har lagt upp uppsatsen på följande sätt:

- Kort teorigenomgång: där vi beskriver möjliga bakomliggande teorier till bland annat alliansbildningar och teorier om det internationella systemet.
- Presentation av empirin. Vi kommer att beskriva personernas bakgrund och väg till makten. Deras band med USA presenteras och anledningarna till att dessa band bryts.
- I analysen kommer vi att belysa likheter och olikheter mellan fallen för att komma fram till möjliga generella mönster.

- Avslutningsvis sammanfattar vi våra resultat från analysen och ger några heta tips till CIA och andra underrättelsetjänster om vad de i framtiden bör överväga i samarbetet med icke-statliga aktörer. Vi kommer också att försöka blicka framåt och ge uppslag till vidare forskning på området.

3 Teori

3.1 Det internationella systemet

Teorin om det internationella systemet berör staternas inbördes relationer. Den internationella politiken anses delvis bero på beslut fattade av aktörer. Det är troligt att dessa aktörer skulle ha kunnat agera annorlunda om de haft andra preferenser, bättre kunskap och större intelligens (Goldmann 1977, s.15) I teorin om det internationella systemet antas staterna och deras inbördes relationer vara systemets komponenter (Goldmann 1977, s.20). Systemet i sig kan påverka en stats externa beteende genom att påverka hur beslutsfattare uppfattar sin internationella omgivning. (Goldmann 1977, s.22). Inom det internationella systemet finns även subsystem som kännetecknas av ett mindre antal stater (Goldmann 1977, s.28f.). I analyser av det internationella systemet måste man tänka på 3 grundläggande faktorer;

1. Identifiera systemets stormakter
2. Undersöka relationerna mellan stormakterna, det vill säga stormaktspolitiken
3. Kartlägga stormakternas intressesfärer (Goldmann 1977, s.68).

3.1.1 Anarki och säkerhetspolitik

Det internationella systemet är anarkiskt, vilket innebär att det varken finns någon världsregering eller global polismakt. Detta i sin tur medför att varje stat själv är ansvarig för sin säkerhet (Rothgeb 1995, s.34f.). En annan effekt av anarkin är att aktörer har svårt att samarbeta. Det anarkiska karaktärsdraget leder framför allt till att säkerhetspolitik och maktpolitik dominerar i systemet. Denna egenskap leder även till att konflikter är svårlösliga och kan lätt förvärras. Vidare skapar anarkin imaginär hotbild hos aktörerna i systemet och ger fördelar åt lobbyister, vilkas ståndpunkter grundar sig i säkerhetspolitiken (Goldmann 1977, s.48).

Nationell säkerhetspolitik innefattar de politiska aktiviteter som aktörerna i systemet ägnar sig åt, för att kunna uppnå sina målsättningar då de hotas av andra aktörer (Goldmann 1977, s.49). Säkerhetspolitiken kan vara positiv eller negativ; den förra innebär att man undanröjer andra aktörers incitament till konflikt medan den senare går ut på att öka de andra aktörernas kostnader vid eventuella konflikter (Goldmann 1977, s.61).

3.1.2 Maktstruktur

Inom den traditionella teorin om det internationella systemet är bipolaritet och multipolaritet karaktäristiska begrepp. Dessa begrepp beskriver två olika internationella maktstrukturer. Bipolaritet innebär att två makter dominerar systemet fullständigt medan multipolaritet i sin tur kännetecknas av flera starka makter (Goldmann 1977, s.83). I båda maktstrukturerna delas världen upp i stora och små stater, där de mindre staterna söker skydd hos de större. När detta sker, uppstår beroendeförhållanden. Om spänningen mellan stormakterna är svag kommer småstaternas beroende av stormakterna att minska (Goldmann 1977, s.100).

Stormaktspolitiken styrs av tankesätt som tesen ”min fiendes fiende är min vän” (Goldmann 1977, s.107). Varje stormakt har sin egen intressesfär, vilka bör studeras eftersom de ger svar på vilka stater och andra aktörer stormakterna kontrollerar. Blockbildningarna, som är en följd av intressesfärer, påverkar maktbalansen och därmed spänningen stormakterna emellan (Goldmann 1977, s.112). Intressesfärer kan baseras på tre olika indikatorer; geografien, ideologin och interaktionen. Utöver dessa tre kan även likheter i ekonomisk eller politisk struktur utgöra en grund till intressesfärer (Goldmann 1977, s. 113).

3.2 Teori om alliansbildning

Alliansbildningar påverkar individuella staters säkerhet, samtidigt påverkar alliansbildningarna det internationella systemet (Walt 1987, s. 1). Tre faktorer brukar nämnas som anledningar till alliansbildningar;

1. Försvar mot hot
2. Anpassa sig till ett hot genom att bilda pakter
3. Ge mäktigare länder makt över svagare länder (Walt 1987, s. 7).

Utöver dessa punkter finns det forskare som menar att allianser bildas för att stater ska kunna öka sin nytta vad gäller vad gäller säkerhet, risk eller välfärd (Walt 1987, s. 9).

3.2.1 Alliansbildningsstrategier

Det finns två olika alliansbildningsstrategier, ”*balancing*” och ”*bandwagoning*”, där den första syftar till att tillsammans med andra stater motverka ett rådande hot, medan den andra innebär att man allierar sig med själva hotet (Walt 1987, s. 17). Stater väljer ”*balancing*” främst på grund av att de riskerar att gå under om de inte lyckas stoppa det dominerande hotet innan det blir alltför starkt. Vidare så innebär strategin att statens påverkan på alliansen ökar eftersom den svagare sidan har ett större behov av hjälp (Walt 1987, s. 18f.). Å andra sidan, är mindre stater attraherade av styrkan hos stormakter, detta medför att starkare stater har lättare att finna allierade. En minskning av en stats makt kan innebära en förlust av allierade, vilket gör att allianser mycket bräckliga (Walt 1987, s. 20f.).

3.2.2 Orsaker till alliansbildningar

Då ”*balancing*” och ”*bandwagoning*” är reaktioner på hot, är det viktigt att beakta andra faktorer som påverkar hotet från en stat, dessa faktorer kan bland annat vara; aggregerad makt, geografisk närhet och offensiv makt och fientliga intentioner (Walt 1987, s.22). Offensiv makt innebär förmågan att hota en annan stats suveränitet till en rimlig kostnad (Walt 1987, s. 24). Stater som anses vara aggressiva tenderar till att provocerar fram allianser mot sig själva. Intentioner styr framför verklig makt, ett exempel på detta är Hitler och hans planer på Tredje Riket (Walt 1987, s. 25f.). Ju större totala resurser en stat har desto större hot kan den utgöra (Walt 1987, s. 22). Stater med stor makt har möjligheten att antingen straffa fiender eller belöna vänner. Eftersom maktutövande minskar med ökad geografisk avstånd, är närliggande stater de som uppfattas utgöra det största hotet (Walt 1987, s. 23). Då mäktiga stater både har globala intressen och förmågan att påverka dem, är svagare stater mer upptagna av skeenden i deras närhet. Stater lockas till att alliera sig med den stat som hotar dem (”*bandwagoning*”), när inga andra alliansmöjligheter finns. På samma sätt kan en

motallians skapas när möjlighet till hjälp finns utifrån (Walt 1987, s. 30). Aktörer är mer benägna att skapa motallianser i fredstid eller precis i första skedet av krig. Fred förstör incitamenten till dessa alliansbildningar, framgångsrika koalitioner löses ofta upp vid fredsavtalen (Walt 1987, s. 31).

Allianser uppbyggda på ideologi resulterar från stater som delar politiska, kulturella eller andra drag (Walt 1987, s. 33). Dessa stater tenderar att lita mer på varandra, eftersom de inte kan föreställa sig att andra ”goda” stater skulle göra dem illa. Ju mer lika stater är, desto mer ökar sannolikheten för en allians. Dessa allianser beror ofta på att stater försvarar sina egna politiska principer (Walt 1987, s. 34). Dock prioriteras säkerhetstänkande ofta framför ideologiska preferenser. Ideologins betydelse överdrivs genom att för mycket vikt läggs vid statsmäns språkliga bruk av ideologiska nyckelord. De tenderar ofta till att beskriva sina allierade i positiva ordalag och framhåller deras ideologiska likheter (Walt 1987, s. 39).

Allianser kan även byggas på resurser. Man tror att ökad ekonomiskt bidrag resulterar i mer stabila allianser. Stater har ofta använt denna form av stöd för att locka till sig allierade (Walt 1987, s. 41). Värt att notera är att biståndet kan vara ett resultat av politiskt samarbete snarare än upphov till det (Walt 1987, s. 42). Ekonomiskt bidrag kan också påverka de allierades val genom att ge ett klart och pålitligt budskap om att stormakten inte har aggressiva intentioner. Bidraget kan dock slå tillbaka mot givaren. Det är sannolikt att mottagaren har det bättre efter bidragen och är därför bättre utrustad till att motstå givarens lockelser och bemöta utpressning (Walt 1987, s. 45). Militärt bistånd kan bidra till inflytande, speciellt när mottagaren utsätts för ett signifikant externt hot. Inflytandet kommer att förbättras om mottagaren är helt beroende av biståndet. Ju viktigare mottagarlandet är för givaren, desto större bidrag kommer att ges men samtidigt kommer givaren få ett mindre inflytande. Auktoritära regimer är bättre på att förvalta biståndet för att påverka sina allierade, eftersom de möter mindre internt motstånd (Walt 1987, s. 43f.).

4 Empiri

4.1 Osama bin Laden

4.1.1 Uppväxt

Osama bin Laden¹ föds 1957 i Riad, son till shejk Mohammed bin Laden, en mycket förmögen affärsman och nära vän till den saudiska kungafamiljen. Osama bin Laden får en traditionell uppfostran och går ut läroverket i Jidda 1973. Under slutet av 1960-talet börjar bin Laden studera vid en internatskola i Beirut tillsammans med några bröder. Under åren i Beirut beskrivs bin Laden (Jacquard 2001, s.34) som skämtsamt kvinnojägare med förkärlek till alkoholhaltiga drycker, snarare än en from elev. Detta beteende leder så småningom till att bin Ladens bröder kontakter familjen i Saudiarabien, vilket resulterar i att han blir hemskickad. Familjen bin Laden är alltid diskreta både i privata sammanhang och affärer och utåt sett uppvisar de alltid en enad front (Jacquard 2001, s.37). Bin Laden-gruppens verksamhet är i själva verket mycket mer omfattande än vad som allmänt är känt. Då gruppen är rent familjeägt kan de vara hemlighetsfulla när det gäller investeringar och expansioner. Detta eviga hemlighetsmakeri kan hållas vid liv tack vare familjens nära relationer med den Wahabitiska kungafamiljen (Jacquard 2001, s.38).

1973 börjar bin Laden studera ekonomi och marknadsföring vid King Abdulazizuniversitetet, här kommer han också i kontakt med ett antal muslimska grupper (Melin *et al* 2001, s.9). Två år senare gifter bin Laden sig för första gången, hustrun är en ung syrisk. Under studieåren börjar bin Laden visa tecken på fromhet och vinner sin fars förtroende och säkrar därmed en plats i företaget (Jacquard 2001, s.35), men bin Laden har andra drömmar för sig själv (Jacquard 2001, s.36). Efter utbildningen är bin Ladens väg redan bestämt, han ska ha en topposition i bin Laden Corporation (Jacquard 2001, s.35).

Bin Laden beskrivs som orädd fastän det finns motbevis till detta då han låter livvakter smaka på all mat innan han äter av den själv. Han är blyg och allvarlig man som sägs vara mycket intelligent och uppmärksam. Då han inte är impulsiv tar han god tid på sig för att fatta beslut och rådfrågar ofta sina religiösa rådgivare (Jacquard 2001, s.20f.)

4.1.2 Vägen till Afghanistan

1980 är Osama bin Laden en rik industriman och en exemplarisk saudisk medborgare. I början av den sovjetiska ockupationen av Afghanistan får bin Laden i uppdrag av chefen för den saudiska underrättelsetjänsten, prins Turki al-Faisal, att organisera de ”afghanskarabiska” uppdragen. Detta går ut på att övervaka strömmen av de tusentals volontärer som var på väg från Jidda till Pakistan för att senare ta sig vidare till Afghanistan och där sida vid sida strida med andra muslimer mot de sovjetiska ockupanterna. Dessa volontärer från alla arabländer kom att bli kända som Mujahedin och sågs som hjältar både i den muslimska världen och i väst, tack vare sin starka anti-kommunism. Pengar till detta motståndskrig skänkts av olika arabländer och av USA (Jacquard 2001 s.45).

¹ Hädan efter enbart bin Laden

För att bättre sköta uppdraget åker bin Laden själv till Pakistan där han engagerar sig totalt i den antikommunistiska kampen, han ser Afghanistans befrielse som sin personliga jihad. Med sig har han sin familj bestående av fyra hustrur och 15 barn (Jacquard 2001, s.46). I Pakistan är bin Ladens uppdrag att organisera infrastrukturen för kriget i Afghanistan. Han börjar med att bygga skolor, sjukvårdsinrättningar, moskéer och bostäder för flyktingar. Efter detta åker han över gränsen till Afghanistan där han bygger strategiska tunnlar och gångar nära de sovjetiska baserna (Jacquard 2001, s.48). Bin Laden insåg att kriget i Afghanistan inte bara var en konflikt mellan ockupanter och ockuperade, utan den hade en världsomspännande dimension som direkt påverkade förhållandet mellan öst och väst. Bin Laden börjar kontakta andra radikala fundamentalistiska rörelser i utlandet för att erhålla deras stöd (Jacquard 2001, s.51). Genom sitt engagemang i landet blir han en av frontfigurerna och upprätthållare för det heliga kriget i Afghanistan (Jacquard 2001, s.49)

4.1.3 CIA:s bidrag till kampen

När Sovjetunionen 1979 ockuperade Afghanistan ses det av USA som ett gyllene tillfälle att åsamka dem skada. Kriget i Afghanistan sponsras främst av USA och Saudiarabien, de matchar varandras ekonomiska bidrag, genom att för varje amerikansk dollar som CIA ger, ger sauderna lika mycket (Napoleoni 2003, s.16). De strävar dock mot olika mål; saudernas motiv är främst religiösa medan USA vill ha hämnd på Sovjet för sitt misslyckande i Vietnam (Napoleoni 2003, s.148). Bevapningen av Mujahedin var CIA:s största hemliga operation någonsin (Woodward 1987, s.86).

Under kriget möter CIA-chefen Casey varannat år sin motsvarighet, chefen för ISI², i Pakistan för närmare överläggningar om hjälpen till Mujahedin. Casey, som är känd för sin antikommunism, har inga svårigheter med att manipulera den islamiska ideologin för att få allierade i kampen mot Sovjetunionen (Napoleoni 2003, s.139). CIA är noga med att hemlighålla USA:s inblandning i Afghanistan för Mujahedin (Napoleoni 2003, s.16). När de muslimska soldaterna efter krigsslutet upptäckte att USA hade manipulerat kriget kände de sig förödmjukade. Den känslan bidrog i hög grad till det hat mot USA som odlades av de islamistiska väpnade grupperna (Napoleoni2003, s.147). USA skeppar Stinger-missiler till Afghanistan, dessa blev till en början en militär succé då de bidrar till att Sovjetunionen förlorar kontrollen över det afghanska luftrummet. Senare finns det inte längre något behov för missilerna och de säljs för flera gånger sitt ursprungsvärde till internationella terrorister och skurkstater (Napoleoni 2003, s.16). Under ledning av Casey förvandlar CIA Pakistan till en av krigets nyckelfaktorer. Det var av största vikt för USA att aldrig ha direktkontakt med Mujahedin utan man delegerade uppgiften med att beväpna och försörja dessa till ISI. Eftersom Saudiarabien betalar lika mycket som CIA får ISI möjligheten att hantera en stor mängd vapen, ammunition, utrustning och kontanter. För att få dessa material till Mujahedin använder man sig av ett nätverk av kurirer som kom att bli kända som den ”afghanska rörledningen” (Napoleoni 2003, s.140). Under 1980-talet får rörledningen 3 miljoner dollar i månaden för att leverera och lagra varor, dessutom köps utrustning, kläder samt mat till Mujahedin. Fram till 1984 betalar befälhavarna sina soldaters lön genom skatter, men då

² Inter-Service Intelligence, gemensamma underrättelsetjänsten i Pakistan

skattebasen försvinner får sponsorerna rycka in och betala även lönerna (Napoleoni 2003, s.141). Sammantaget visade sig kostnaden för kriget stiga till 5 miljarder dollar om året för Mujahedins sponsorer. Den största källan till USA:s bidrag var den svarts budgeten, det vill säga dolda medel som Pentagon använde för stöd till hemliga operationer

Under kriget ser många till USA vänligt sinnade stater sin chans att bli av med gamla avlagda vapen, en gång köpta av USA, och säljer därför dessa till CIA som i sin tur skeppar dem vidare till ISI. CIA köper till och med vapen från Israel som de erövat i invasionen av Libanon. Amerikanerna förstår vikten av att hålla vapnens ursprung hemligt (Napoleoni 2003, s.142).

I och med att kriget fortgår ökar kostnaderna, det råder konstant brist på pengar längs rörledningen. CIA och ISI är därför tvungna att hitta nya inkomstkällor. En av dessa nya inkomstkällor som kommer att bli viktig, var narkotikasmugglingen. Redan före kriget var Afghanistan en leverantör av opium till regionala marknader, men med ISI:s hjälp börjar man producera heroin för västvärlden (Napoleoni 2003, s.144) Heroinet från Afghanistan kom att tillgodose 60 % av USA:s narkotikaefterfråga. Årsvinsten för smugglingen uppgick till mellan 100 och 200 miljarder dollar. Trots omfattningen förbiser USA:s narkotikabekämpande myndigheter hela tiden införseln. 1995 erkände Charles Cogan, som varit CIA:s ledare för den afghanska operationen, att CIA hade offrat kampen mot narkotika för att vinna det kalla kriget (Napoleoni 2003, s.145).

Kriget i Afghanistan bröt sönder den för det kalla kriget typiska modellen, att kriga genom ombud, härefter ges militärt bistånd i mindre utsträckning till grupper som strider mot potentiella fiender till USA. Eftersom kriget i Afghanistan utkämpades av en multietnisk armé kändes dess konsekvenser över hela den muslimska världen. Värt att notera är att det ökända amerikanska stödet till Mujahedin var det som i själva verket fördröjde sovjettruppernas tillbakadragande (Napoleoni 2003, s.149). Den amerikanska utrikespolitiken präglades efter andra världskriget fram till Sovjetunionens fall av bipolariteten som utmärkte den här tiden. Politiken gick ut på att stoppa kommunismens spridning över världen. I och med kalla krigets slut fann USA sig i ett politiskt vakuum utan klara politiska instruktioner. Detta bidrog till att USA inte kunde uppskatta framtida hot från de muslimska rebellerna och deras ekonomiska makt (Napoleoni 2003, s.149). Sponsringen av kriget fick fortgå trots att Stansfield Turner, CIA-chef under Carter-administrationen, från början uttryckte sin oro över det massiva ekonomiska stödet till i vad han ansåg sig tillräcklig information om (Woodward 1987, s.27f.)

4.1.4 Bin Laden överges

I februari 1989 lämnar de sista sovjetiska soldaterna Afghanistan efter att Ronald Reagan och Michail Gorbatsjov enats om ett tillbakadragande av de sovjetiska trupperna. Detta innebar slutet på den amerikanska hjälpen till Mujahedin (Jacquard 2001, s.107). Men den kommunistiske ledaren i Kabul sitter fortfarande säkert kvar vid makten, Mujahedin anser därför inte att kriget är vunnet. USA, som själv slutat bidra till kampen i Afghanistan, uppmanar även Saudiarabien att göra det samma, vilket de också gör. Därmed avslutas bin Ladens officiella uppdrag i Afghanistan.

Men bin Laden ger inte upp och fortsätter att kämpa med motståndsrörelsen, då det är hans övertygelse att de kämpar för en rättvis sak. Han återvänder till Saudiarabien, mottagen som en hjälte, där han vädjar om hjälp till fortsatt kamp från Kungen och den rådgivande församlingen. Men han nekade detta bidrag eftersom de styrande redan lovat USA sitt stöd. Bin Laden känner sig sviken och börjar tala öppet om kungafamiljens förräderi mot det afghanska folket. Han tar även kontakt med motståndare till den Wahabitiska monarkin med bas i Iran och Syrien (Jacquard 2001, s.53). Trots upprepade påtryckningar från familjen vägrar bin Laden att ge upp. Hans öde är nu sammanflätat med Mujahedins. Bin Laden har även andra skäl till sin kamp, han tror inte längre på kungafamiljens legitimitet och upprörs av Saudiarabien i så hög grad följer USA:s minsta vink. Än allvarigare är att sauderna gör avsteg från de religiösa riktlinjerna (Jacquard 2001, s.54), då de i och med kriget 1990 lät amerikanska och europeiska soldater³ komma till den heliga marken. Detta ses av bin Laden som en invasion av det heliga landet (Jacquard 2001, s.71). Känner man till dessa åsikter, blir det lättare att förstå varför han hyser dessa anti-amerikanska känslor och anser att hans åsikter och handlingar är legitima och välgrundade (Jacquard 2001, s.169).

Bin Laden tror länge att hans ursprung som sonen till den omtyckte Mohammed bin Laden och hans hjältestatus ska skydda honom men den saudiska regimen tröttnar till slut på hans attacker och behandlar honom precis som andra oppositionella saudier. Trots bin Ladens avsky mot monarkin erbjöd han dem i början av Gulfkriget sin hjälp, men avvisades. Detta intensifierar bin Ladens hat (Jacquard 2001, s.55). Efter att i flera år varit ett problem för Saudiarabiens regim framtogs han sitt medborgarskap 1994 (Jacquard 2001, s.45).

Bin Laden fattar sitt beslut att fortsätta jihad själv med sina egna medel. Genom sina olika företag kan han fortsätta att se till att man skeppar Mujahedin som bland annat hämtats från egyptiska organisationer som Al-Jihad och Al-Gama'a al-Islamiyya till Pakistan. För att göra det lättare går han till och med så långt att han skaffar fram falska anställningsavtal i sina företag och falska pass (Jacquard 2001, s.54). Från att ha varit en av förgrundsgestalterna för den muslimska kampen blir han dess obestridde ledare (Jacquard 2001, s.132). Genom sina regelbundna kontakter med egyptiska och algeriska muslimska fundamentalister skapar han en världsomspännande organisation, al-Qaeda (Jacquard 2001, s.51). Inom organisationen samlar bin Laden ett flertal radikala muslimska grupper hemmahörande i många olika länder. De har gemensamma mål; fördrivandet av icke-muslimsk kontroll och påverkan av muslimska länder. Bin Laden och hans al-Qaeda ger stöd till främst tre grupperingar:

- Grupper som kämpar mot regimer i muslimska länder som anses hota de muslimska idealen och intressena, exempelvis regeringarna i Egypten, Algeriet och Saudiarabien.
- Grupper som kämpar mot regimer som förtrycker den muslimska befolkningen, här kan bland annat regeringen i Indonesien nämnas.
- Grupper som kämpar för att etablera en egen muslimsk stat, vilket är fallet i Palestina och Tjetjenien (Melin *et al.* 2001, s.10)

Efter Sovjetunionens tillbakadragande från Afghanistan var al-Qaeda en organisation utan mål (Jacquard 2001, s.51). Med ideologins hjälp har bin Laden stöttat muslimska terrorister⁴ och soldater (Melin *et al.* 2001, s.10). Det är bin Laden som ger striden en ny mening för

³ I vissa fall även kvinnliga soldater

⁴ alternativt frihetskämpar

dessa män, som är villiga att offra sig men saknar en fiende. Han har erbjudit dem ett nytt korståg. (Jacquard 2001, s. 132).

4.1.5 Bin Ladens väg mot terrorism

Den 23 augusti 1996 förklarar bin Laden jihad mot sina fiender (Jacquard 2001, s.137), de sionistiska korsfararnas allians (Napoleoni 2003, s.165), därmed blir hans val att leva som terrorist officiell. Fram till detta datum hade han inte gjort något anti-amerikanskt uttalande, men Fatwan⁵ från denna dag gick inte att missuppfatta; ”*Förtryckets och förnedringens murar kan bara förstöras av ett kulregn*”. Bin Laden hänvisar till de amerikanska styrkorna som är förlagda i Saudiarabien, i och med denna Fatwa inspirerar han alla muslimer till jihad mot amerikanerna (Jacquard 2001, s. 137). Intressant kuriositet är att bin Ladens tal är mycket likt ett tal som påven Urban II höll cirka 1000 år tidigare; i sitt tal beskrev påven hur kristna i öster led; ”den östra kristenheten har vädjat om hjälp. Turkarna rycker in i det kristna hjärtlandet, misshandlar dess invånare och skändar dess tempel”. Vidare berättar påven hur kristna i Jerusalem plågas, han uppmuntrar alla att delta i det heliga landets befrielse, såväl rika som fattiga. Påven avslutade med att betona martyrdödens helighet och med Gud som sin vägvisare skulle de fara till det heliga landet och de kristnas undsättning. I bin Ladens tal till den muslimska världen framhävs att ”Islams folk har lidit av den aggression, den ojämlikhet och de orättvisor som de sionistiska korsfararnas allians och deras kollaboratörer har tvingat på dem”. Han fortsätter med att fördöma Israels ockupation av Jerusalem och de lidanden som det palestinska folket utsätts för i de ockuperade områdena. ”Israelerna har ockuperat det välsignade landet runt om Jerusalem, där profetens [...] vägar gått.” Han fortsätter talet med att ”Jihads martyrer kommer till paradiset och deras synder kommer att utplånas”(Napoleoni 2003, s.163ff.).

I februari 1998 tar han ytterligare ett steg, då han under ett fundamentalistiskt möte i Afghanistan uppmuntrar muslimer att angripa amerikanska intressen över hela världen. Hans önska realiseras sex månader senare då de amerikanska ambassaderna i Tanzania och Kenya utsätts för synkroniserade bombattentat (Jacquard 2001, s.137), vilket resulterar i över 200 döda och över 4500 skadade personer (Melin *et al.* 2001, s.18). Bin Laden blir nu USA:s främsta fiende och dessutom ett ständigt orosmoment runt om i världen. Detta kulminerar i och med den ödesdigra dagen, 11 september 2001. (Jacquard 2001 s.169). Händelserna 11 september chockade och skrämde världen, som hädanefter befann sig i ett ständigt krig mot en fiende som kunde slå till när som helst och var som helst. Vad som kom att förvåna var att denna fiende är resultatet av den härskarpolitik som västerländska regeringar tillsammans med sina allierade i Mellanöstern för. (Napoleoni 2003, s.24). Historien efter 1990 har gjort en helomvändning; Mujahedin, som sågs som hjältar över stora delar av världen, betraktas idag, främst av USA, som otacksamma otrogna. Den amerikanska regeringen kan varken förstå eller förlåta dem att de (Jacquard 2001, s.104) har vänt sig mot och blivit fiender till sina tidigare bidragsgivare. Det hade varit svårt att 1980 förutse att sunniterna skulle engagera sig i ett heligt krig mot väst (Jacquard 2001, s. 105)

⁵ ”En islamsk lagteknisk term som anger ett formellt giltigt domslut eller ett bindande religiöst påbud utfärdat av en islamsk lärd eller jurist” (Napoleoni 2003, s.334)

4.2 Manuel Antonio Noriega

4.2.1 Uppväxt

Manuel Antonio Noriega⁶ föds i Panama den 11 februari 1934. (Murillo 1995, s.24). Han lever i fattigdom och Noriega är som vilket barn som helst i slumkvarteren i Panama City (Murillo 1995, s.25). Trots fattigdomen, är han alltid hel, ren och artig, vilket gör honom omtyckt av omgivningen (Kempe 1990, s.39). Han är intelligent och läraktig, vilket han visar prov på i skolan (Murillo 1995, s.25). Hans betyg är så pass höga att han får börja Highschool vid landets bästa offentliga skola (Murillo 1995, s.26). Noriega som student är fascinerad av Machiavellis bok fursten speciellt historien Agathocles som kom från underklassen och tog värvning i armén för att sedan staka ut sin väg till makten. (Kempe 1990, s.45f.). På skolan träffar Noriega en person som kom att betyda mycket i hans liv, Luis Carlos Noriega, som visade sig vara hans bror. Denne är politiskt aktiv och drar med sig Noriega in i politiken (Murillo 1995, s.26f.). Då de är medlemmar i socialistisk ungdom anser de att fienden var de som hade pengarna och kontrollen över Panamakanalen, med andra ord oligarkin och amerikanerna (Kempe 1990, s.43). Noriega får genom sin bror en plats i nationella kongressen för studenter, detta möjliggjordes genom fusk, vilket är något som hela tiden skulle återkomma genom Noriegas politiska karriär (Kempe 1990, s.41).

4.2.2 Början på livet som spion

Noriega vill bli läkare men för att ha möjlighet att få studera medicin behövs pengar, vilket medför att Noriega istället får arbeta som laboratorieassistent på ett lasarett (Kempe 1990, s.49). Hans spolerade drömmar skyller han på, vilket ökar hans hat mot sina politiska fiender. Då Noriegas bästa vän påbörjat en utbildning på den mexikanska militärhögskolan, ser Noriega sin chans till ett bättre liv. Med hjälp av sin bror, som nu är diplomat i Peru, får Noriega plats vid militärhögskolan, även detta hände utanför lagens ramar. Under sin tid på skolan börjar Noriega spionera åt CIA. (Kempe 1990, s.50) Noriega anses vara en perfekt spion; smart, oärlig, amoralisk samtidigt som han har stora resurser, i form av information (Kempe 1990, s.48). Dessutom har han ett gott minne och hans lönekrav var blygsamma (Kempe 1990, s.45f.). Noriegas fem år i Peru kommer att bli en vändpunkt i hans liv. Kunskapen och kontakterna han erhåller, främst de med amerikanerna, är hans första steg på väg mot makten. Han fyller amerikanarnas behov av information samtidigt de som de fyller hans behov av pengar (Kempe 1990, s.54).

Amerikanerna är mycket oroliga över utvecklingen på Kuba, kommunismen har fått fäste bara 14 mil från Floridas kust, rädslan för Castro kom att dominera all amerikansk utrikespolitik i Latinamerika och CIA hade fått order att bevaka minsta tecken på kommunistisk revolution. Militärhögskolorna är mycket viktiga eftersom där finns framtidens kuppmedlemmar och då gäller det att ha dem på sin sida. Noriega passade därmed in i profilen för samarbetspartner till CIA (Kempe 1990, s.51).

⁶ Härefter enbart Noriega

4.2.3 Anställning i militären

Som ett tecken på tacksamhet för Noriegas spioneri i Peru får han ett arbete i det av amerikanerna kontrollerade kanalområdet. Under den här tiden träffar Noriega Befälhavare Omar Torrijos som blir mycket imponerad av Noriega och erbjuder honom en plats i uppbyggandet av det nationella försvaret, vilket Noriega kom att acceptera (Kempe 1990, s.56). Torrijos avancerar inom armén och får befälet i Chiriqui-provinsen som gränsar till Costa Rica, där gränshandeln är omfattande och det även finns ett starkt stöd bland lokalbefolkningen för den forne presidenten Arnulfo Arias. Med sig har Torrijos Noriega, som blev chef för gränspolisens. I Chiriqui vill CIA ha Torrijos till att bevaka kommunismens inverkan på arbetarna på bananplantagen. Torrijos utser Noriega till att sköta detta uppdrag, vilket amerikanerna är mycket nöjda med eftersom Noriega gjort bra ifrån sig i den här typen av verksamhet tidigare (Kempe 1990, s.57). Som polischef har Noriega redan lyckats samla en hel del information på vilken han kom att bygga sin karriär (Kempe 1990, s.57f.). Under den här tiden utbildar amerikanerna Noriega bland annat i underrättelse och psykologisk krigsföring, vilket han var mycket intresserad av. Amerikanernas viktigaste målsättning i Panama var att avvärja fiender som ansågs vara kommunister (Kempe 1990, s.58). Så småningom avancerar Torrijos åter och blev ersatt av Boris Martinez som befäl i provinsen och Noriega fortsätter att arbeta under honom istället (Kempe 1990, s.59), Martinez anser att Noriega var den mest lojale och pålitliga tjänsteman han någonsin haft (Kempe 1990, s.60). Noriega blir expert på att muta och utpressa människor för att få det han vill och han vet när värdefull information skall användas. Arbetet för CIA utökades nu till att även innebära karläggning av personer som kommit tillbaka till Panama från Sovjet (Kempe 1990, s.61).

För General Vallarino, den siste av landets oligarki som basade över armén, var det mycket viktigt att Arnulfo Arias (Kempe 1990, s. 62), som mest var känd för att kämpa mot USA och oligarkin (Scranton 1991, s.50) inte vann valet 1968 (Kempe 1990, s.62). För att hjälpa Vallarino hotar och fångslar Noriega anhängare till Arias, då han tror att detta skall förbättra hans möjligheter till utökad makt, alla ansträngningar till trots vinner Arias valet (Kempe 1990, s.62). Torrijos och Martinez bestämmer sig för att genomföra en kupp med stöd från armén, man använder sig av en plan som amerikanerna hjälpt till att ta fram i fall kommunisterna skulle göra revolution. Bland kuppmaakarna är Noriega ansvarig för underrättelse och kommunikation (Kempe 1990, s.63). Den lyckade kuppen genomförs i oktober 1968. Noriega belönas för sina insatser till major och hans första uppgift blir att besegra gerillan som kämpar på Arias sida (Kempe 1990, s.64). Noriega vänder sig till amerikanerna för att få hjälp i striderna vilket han också får (Kempe 1990, s.65). Efter en tid uppstår det spänningar mellan Torrijos och Martinez, Torrijos gillar, i samarbete med Noriega, en fälla för Martinez och skickar honom till USA (Kempe 1990, s.65). Tidigt står det klart att USA stödjer avsättningen av Martinez (Kempe 1990, s.65f.).

4.2.4 Relationerna med CIA intensifieras

I december 1969 utsätts Torrijos för en kupp (Kempe 1990, s.55). Kuppen misslyckas bland annat tack vare Noriega som gör allt för att hjälpa Torrijos genom mutor och hot inom militären och får dess stöd (Kempe 1990, s.68f.). Noriega befordras åter, nu till chef för landets underrättelsetjänst (Kempe 1990, s.70). Han kom att förvandla en rent militär

underrättelsetjänst till ett nätverk av spioner som täckte hela landet och har goda kontakter i andra länder (Kempe 1990, s.81). USA finansierade utvecklingen av Panamas underrättelsetjänst och hjälpte till att utbilda och träna agenter (Kempe 1990, s.82). Torrijos tror att amerikanarna hade varit inblandade i kuppen mot honom och beordrar Noriega att spionera på USA genom att stegvis ytterligare stärka sina relationer med CIA (Kempe 1990, s.71). Han befäste alltså sin position som CIA:s man i Panama (Kempe 1990, s.81).

När Torrijos kom till makten stiftar han nya lagar gällande finans- och bankväsendet vilka säkrar en stor sekretess, detta gjorde att Panama blev ett land vars finansväsen liknade Schweiz. Olagliga pengar strömmar nu in i landet och det sker en omfattande pengatvätt. Denna utveckling sker med USA:s medvetenhet och uppmuntran (Kempe 1990, s.74). Panama blir den plats där maffian sköter sin pengatvätt, en plats för knarkhandel och vapensmuggling. De hemliga nätverk som Noriega skapade för att transportera vapen och annat material är en tillgång som också används till smuggling av narkotika. Knarkkartellen Medellin letar efter en samarbetspartner och finner en i Noriega. Panamas redan väletablerade banksystem bidrar också till valet av honom (Scranton 1991, s.14). USA var medveten om alla dessa händelser men valde till en början att ignorera dem (Scranton 1991, s.12). Då narkotikan blev ett växande problem i USA försöker man ändå agera, man tillfångatar chefen för kontrollen av lufttrafiken Joaquin Him Gonzalez (Kempe 1990, s.75f.). USA tror att man genom gripandet skall få mer information om Noriega, vars kontakter med knarkhandlare nu blivit oroväckande.(Kempe 1990, s.76). Arresteringen av Him Gonzalez innebär att USA signalerar att de visste vad som pågick. I januari 1972 beslutar man sig för att göra en utredning över hur man skall hantera utvecklingen i Panama (Kempe 1990, s.77). Washington väljer att förbättra relationerna med Panama för att därigenom försöka minska handeln med narkotika (Kempe 1990, s.78). Som ett led i detta börjar USA förhandla med Panama om kanalen, men dessa förhandlingar bryter samman. För att skrämma USA tillbaka till förhandlingsbordet, skapar Noriega formella relationer med Castro och den kubanska underrättelsetjänsten. Hans taktik fungerar och förhandlingarna återupptas (Kempe 1990, s.85ff.). Amerikanerna ignorerade att Noriega använde transportnätet för vapen till införsel av narkotika i södra USA (Scranton 1991, s.12). De hemliga nätverk som Noriega skapade för att transportera vapen och annat material var en tillgång som också användes till smuggling av narkotika. Knarkkartellen Medellin letade efter en samarbetspartner och fann en i Noriega. Panamas redan väletablerade banksystem bidrog också till valet av Noriega (Scranton 1991, s.14).

4.2 5 Början till slutet

Hugo Spadafora hade kämpat i frihetsrörelser i Guinea-Bissau och ansågs vara en nationalhjälte. I mitten av 1980-talet ser han med fruktan på utvecklingen i Panama och anser att något måste göras. Spadafora som är bosatt i Costa Rica bestämmer sig för att åka till Panama. Hans vistelse blir dock inte långvarig, han blir brutalt mördad och dumpad med avhugget huvud i en amerikansk postsäck. Halshuggningen kan bero på Noriegas tro på voodoo, vilket bland annat innebär att han tror att ett offer inte kunde komma tillbaka och jaga sin mördare om huvudet skiljts från kroppen. Alla misstänker att Noriega ligger bakom mordet och detta gör att USA distanserar sig från honom. Mordet på Spadafora kan ses som Noriegas första stora misstag och början på hans undergång (Kempe 1990, s.126ff.).

Panamas president under tiden för mordet, Nicholas Barletta, var en seriös ekonom och omtyckt av USA, vill genomföra en oberoende utredning av mordet. Detta är inte populärt hos den verkliga ledaren av landet, Noriega. Tillslut sätts en kommission ihop under ledning av Eric Arturo Delvalle⁷. Vad Barletta inte vet är att Delvalle är med i en konspiration mot honom. Noriega får Barletta avsatt och USA agerar inte mot honom eftersom de är rädda för Noriegas närmaste man Överste Diaz Herrera. USA misstänker att Herrera är kommunist och Noriega hjälper CIA med information om denna man, vilket innebar att så länge Herrera fanns kan man inte göra sig av med Noriega (Kempe 1990, s.143ff.).

4.2.6 Problemen hopar sig

Efter valfusk, problem med Medellin-kartellen, mordet på Spadafora och avsättandet av Barletta är de många som opponerar sig mot Noriega. Det som oroar honom mest är dock en kupp mot honom arrangerad i de egna leden. Noriega beslutar sig för att göra sig av med sin sista rival om makten, Överste Diaz Herrera (Kempe 1990, s.207). Eftersom USA också är rädda för Herrera vet Noriega att de inte skall sätta några käppar i hjulet (Kempe 1990, s.208). Noriega lyckas därför göra sig av med hotet från Herrera genom att pensionera honom (Kempe 1990, s.213). Herrera kände sig sviken och startar tillsammans med USA:s ambassadör i Panama ett uppror, genom att berätta om Noriegas brott mot nationen. Detta startar en enorm protest bland folket (Kempe 1990, s.211f.). De lyckas vända debatten i Washington och få politikerna att inse att man måste få bort Noriega från makten på ett eller annat sätt. I Panama fortsätter Herrera sin offensiv mot Noriega genom att påstå att Noriega var skyldig till mordet på Spadafora och att han varit inblandad i flygplanskraschen som kostade Torrijos livet. Herrera säger också att Noriega stulit de 12 miljoner dollar som Shahan av Iran betalat Torrijos för att ha givit honom en fristad (Kempe 1990, s.212). Alla försök till motståndsrörelser slås ner av Noriegaanhängare inom militären, värt att notera är att amerikanska vapen nu används för att bekämpa demokrati (Kempe 1990, s.213f.). Protesterna leder inte till något mer än att omvärlden får signaler om att det finns ett starkt missnöje och motstånd bland folket. Reagan administrationen är ännu inte övertygade om att ett krig är bästa sättet att bli av med Noriega, helst vill de slippa bli involverade och hoppas att Panama skall lösa problemet själva. Oppositionens anhängare i Washington försöker få fram en resolution mot Noriega (Kempe 1990, s.220). Fyra dagar innan det skall fattas beslut om resolutionen i Senaten agerade Noriega (Kempe 1990, s.222), han stoppar demonstrationerna från oppositionen och startar en anti-amerikansk protest. CIA inser att man inte kan fortsätta betala Noriega men samtidigt vill man inte heller förstöra relationerna med honom. Till slut kommer CIA tvingas bryta kontakten med Noriega (Kempe 1990, s.224). Utan amerikanskt stöd till Panama växer sig oppositionen starkare, men nu har även Noriega fria händer att slå tillbaka. Noriega har återvunnit kontrollen, han får bättre självförtroende och Washington börjar förlora intresset (Kempe 1990, s.224ff.).

Under vicepresident Bushs presidentkampanj är Noriega-frågan lagd på is, samtidigt är problemen med Noriega ett av de främsta bekymren för presidentkandidaten. Man vill inte förhandla med Noriega men inte heller använda militära medel för att få bort honom från

⁷ Delvalle kom senare att bli president.

makten. Även rädslan för att Noriega skall använda den information han har om Bush oroar republikanerna (Kempe 1990, s.332). Amerikanska nationella säkerhetsintressen läggs helt åt sidan till förmån för presidentkampanjen (Kempe 1990, s.335).

Oron blir starkare när Bushs motståndare, Michael Dukakis, påpekar att Bush faktiskt träffat Noriega och förhandlat med honom under sin tid som CIA-chef. Bush nekar till påståendet men när bildbevis på att minst två möten ägt rum kommer fram, erkänner Bush, men samtidigt förnekar han vetskap om Noriegas inblandning i narkotikahandel. Det visar sig dock att mötena behandlat just denna fråga. Bush är nu helt enkelt tvungen att bekänna färg och uttalar sitt motstånd mot Noriega (Kempe 1990, s.336), som ges ett ultimatum att inom 24 timmar lova att avgå annars skulle USA bryta alla kontakter, Noriega väljer det senare (Kempe 1990, s.339).

Under våren 1988 lyckas oppositionen och USA nästan knäcka Noriega. En av Noriegas närmaste män, Blandon, visar sig vara inblandad i en konspiration mot honom. Presidenten Delvalle försöker ge Noriega sparken och samtidigt stäms han i USA för handel med narkotika, USA ökar även det ekonomiska trycket mot landet (Scranton 1991, s.129). Nu hade Noriega endast ett fåtal resurser som han kunde lita på, samtidigt som Noriegas makt minskar, ökar oppositionens. 1988 äger ett kuppförsök rum som följs av arresteringar, tortyr och upprepning. För att hantera krisen börjar Noriega hota oppositionen och försöka förstöra deras rykte, man tystar vittnen och anordnar demonstrationer för styret samt manipulerar den dömande makten (Scranton 1991, s.25). Noriegas våldsamma reaktion mot protesterna gör att han kunde försvara sin position vid makten (Scranton 1991, s.31).

4.2.7 Invasionen

Under 1989 bestämmer sig ett antal yngre officerare för att avsätta Noriega själva. Den 3 oktober genomför de därför en kupp mot honom. Både USA och oppositionen hoppas att denna kupp skall leda till avmilitarisering och demokratisering. Dock misslyckas kuppen och förväntningarna på demokratisering krossas. I Panama förvärras situationen (Scranton 1991, s.185), och Noriega fortsätter med sin utresning av armén (Scranton 1991, s.193). Efter en analys av situationen står det klart att så länge Noriega kan kontrollera samhället i Panama och militären så kan inte medborgarna i Panama inte själva få bort honom från makten. Det finns nu två möjligheter att beakta; amerikanskt stöd för en ny kupp eller en direkt militär intervention (Scranton 1991, s.194). Amerikanerna förbereder sig på det senare (Scranton 1991, s.196). Den 16 december dödas en amerikansk soldat i Panama och på grund av det har President Bush möte med sina rådgivare i Vita Huset. Mötet resulterar i ett beslut om att den 20 december invadera Panama (Scranton 1991, s.201). När man väl bestämt sig för en invasion mot Panama lutar sig Bush på Theodore Roosevelts anspråk på USA:s rätt att vara en slags internationell polismakt som kan hindra varaktigt oönskat beteende. En av anledningarna till invasionen är att kaoset som hade uppstått i Panama är ett hot mot amerikanska medborgare. Att införa demokrati är också ett motiv men inte det viktigaste. Även att ställa Noriega inför rätta, knarkbekämpning och pengatvätt spelar mindre roll för invasionen (Scranton 1991, s.7). När invasionen inleds upprättas en civil regim under ledning av president Endara, USA belönar detta genom att lätta på de ekonomiska sanktioner man infört tidigare. USA:s plan att gripa Noriega misslyckas (Scranton 1991, s.202), men den 24

december överlämnar Noriega sig själv till amerikanerna på eget initiativ. Till en början vill President Endara inte utlämna honom till USA men efter påtryckningar ändrar han sig (Scranton 1991, s.205). Den 4 januari lämnar Noriega Panama iklädd i sin uniform och flygs till USA där rättegång väntar honom (Scranton 1991, s.208).

Noriegas högsta dröm var att bli älskad av folket så som Torrijos blivit och han gjorde mycket för att bli populär men lyckades aldrig (Kempe 1990, s.84). Alla kände Torrijos och de flesta älskade honom , få visste vem Noriega var och de flesta som gjorde det var rädda för honom (Kempe 1990, s.73).

5 Analys

Vi kommer att påbörja analysen med jämförelse av bin Laden och Noriega för att belysa likheterna och skillnaderna mellan dem. Därefter kommer vi att diskutera varför allianserna mellan dessa och USA bildas och senare varför de bryts. Avsnittet fortsätter med en analys av varför de forna allierade vänder sig mot varandra och blir fiender. Som avslutning i analysavsnittet kommer vi ta upp kritik mot arbetet.

5.1 Likheter och skillnader

De främsta likheter vi funnit mellan bin Laden och Noriega är att de båda är nationalistiska; bin Laden trodde på den saudiska överheten och på en ny muslimsk storhetstid. För honom var de afghanska muslimernas befrielsekamp från de otrogna sovjetiska ockupanterna av största vikt. Noriega ville befria kanalområdet från den amerikanska kontrollen och återopade Panamas suveränitet. Noriega valde att tillsammans med USA bekämpa kommunismens spridning i Latinamerika. Frågan är dock om Noriega var mot kommunismen som ideologi, eller om han valde att alliera sig med den dominerande makten i området⁸.

Både bin Laden och Noriega väljer att använda sig av narkotikasmuggling som finansieringskälla, men pengarna används på olika sätt; bin Laden använder dessa inkomster till att finansiera muslimernas befrielsekamp, medan Noriega skor sig själv. En annan likhet när det gäller narkotikasmugglingen är att det skedde med USA:s vetskap utan åtgärder, detta trots att majoriteten av narkotikan var till för att mätta den amerikanska marknadens efterfråga.

En egenskap som båda delar är att de är intelligenta samt något osociala. Intelligensten visar sig i deras strategiska planering och handlande, de är båda noga med att brotten som de begår inte skall kunna spåras tillbaka till dem, något som de kanske har lärt sig av USA. Med detta menar vi att USA är ju själva noga med att använda sig av kurir när de samarbetar med aktörer av tvivelaktig karaktär. Två av dessa kurirer är som bekant bin Laden och Noriega. Blygheten har även varit en tillgång genom att de inte vågat ställa sig i rampljuset, utan hela tiden befunnit sig i bakgrunden och därmed lättare kunnat dölja sina kriminella handlingar.

Båda uppnår storhet och makt genom bidragen från USA, dessa bidrag utgörs av materiell, träning och pengar. USA har överseende med deras kriminella beteende, då USA:s säkerhetsbehov mot kommunismen överskuggar allt annat.

Såväl bin Laden som Noriega har hjälp av sina mäktiga och inflytelserika vänner; bin Laden får sitt uppdrag att hjälpa sina muslimska bröder i deras befrielsekamp i Afghanistan av den saudiska prinsen och chefen för underrättelsetjänsten, Turki al-Faisal. Bin Laden skyddades länge även av sitt namn och sin hjältestatus. Även Noriega omgav sig med mäktiga personer, bland annat sin bror och Omar Torrijos, dessa gav honom möjligheter till viktiga steg på väg till toppen. Båda har utöver mäktiga vänner ett stort kontaktnät som sträcker sig över hela världen. Även efter att USA övergivit bin Laden kan han med hjälp av sina kontakter i bland

⁸ bandwagoning

annat Egypten bygga upp sitt al-Qaeda. Noriega utnyttjade sina kontakter med Castro, exempelvis för att tvinga USA till förhandlingar om kanalens framtid. Det breda kontaktnätet och de mäktiga vännerna kan ligga till grund för USA:s intresse att stötta dem.

Huvudpersonerna sysslar som vi vet med ett fullt spel, bin Laden utnyttjar resurser och religion för att slå tillbaka mot sin forna allierade, USA. Möjligheten för honom att hemlighålla sina planer gör också att hans fiender aldrig vet när och var han kommer slå till nästa gång. Noriega spelar ut stater mot varandra och vänder alltid kappan efter vinden, allt för att säkra sin egen överlevnad.

De har också gemensamt att kalla kriget präglar deras relationer med Förenta Staterna. USA utnyttjar såväl bin Laden som Noriega i kampen mot Sovjetunionen om att bli världens härskare och därigenom spridandet av sin ideologi. Kalla krigets slut medförde en total omvälvning i den amerikanska utrikespolitiken, man hade inte längre nåt behov för bin Laden och man kunde prioritera demokratiseringen i Latinamerika istället för att sätta sin tilltro till Noriegas militärregim.

Även om förutsättningarna skiljer sig, väljer båda att bryta det liv de fötts in i; bin Laden som är son till en av kung Faisals närmaste vänner, kommer att bli en nagel i ögat för den saudiska monarkin, vilket resulterar i att han blir av med sitt medborgarskap i Saudiarabien och förskjuts av den tidigare så viktiga familjen. Noriegas förutsättningar i början av livet ser annorlunda ut, han föds in i ett liv präglat av fattigdom, men lyckas genom kontakter och smutsiga affärer ta sig från slummen och till och med klättra upp till maktens korridorer. Därigenom bryter han med sitt öde.

Trots att det finns många likheter mellan bin Laden och Noriega, är det ändå skillnaderna som dominerar. Till att börja med har bin Laden en stark övertygelse i form av religionen och tanken om ett muslimskt herravälde. Dock tror vi att den finansiella aspekten är det som verkligen driver honom. Vi tror att han på ett smart sätt utnyttjar religionen för att locka till sig anhängare, men vad det hela handlar om är att hans affärsverksamhet skall expandera. Noriega drivkraft verkar ha varit hans egen överlevnad. Indikationer på detta är att han växlar mellan allianser och illojaliteten genomsyrar hans handlingar. Noriega verkar enbart vara ute efter personlig makt, trots sina anti-amerikanska känslor tvekar han inte inför ett samarbete med dem. Detta kan ha sin grund i att han tidigt inser att för att nå sina högt uppsatta mål, är det just USA som han måste alliera sig med.

Bin Laden, har till skillnad från Noriega, allt serverat på silverfat från början, bin Laden kommer från en framstående saudisk familj med nära band till kungafamiljen. Noriega, å andra sidan, växer upp i slumkvarteren i Panama City och tar sig på tvivelaktiga sätt till toppen. Fastän det kan verka kontroversiellt och vara diskutabelt tror vi att Noriega var enbart en ond människa, som såg till sig själv och sina egna intressen, medan bin Laden kämpar för något utöver sig själv, som enligt honom och hans anhängare legitimerar hans handlande.

Vidare kan det påpekas att bin Laden ofta agerar genom kurirer, och fastän han har befunnit sig i krigszoner, har han aldrig använt vapen i strid. Trots detta framstår han som en krigshjälte, iallafall i hans anhängares ögon. CIA:s man i Panama, Noriega, använder sig

också av kurirer, men tvekar inte inför att själv delta i sin brutala behandling av sina motståndare. Det är också han, personligen, som arbetar åt CIA, detta viktiga jobb delegerar han inte till någon annan.

Bin Laden finansieras indirekt av USA, något som bidragit till hans påstående att han inte visste något om CIA:s bidrag till Mujahedin i deras kamp i Afghanistan. Noriegas kontakter med och bidrag från Washington är mer direkta. Om bin Ladens naiva påstående stämmer, kan det innebära att han aldrig vände sig mot USA, utan då hade han ju aldrig varit medveten om alliansen. CIA:s nära relation till Noriega kan ha inneburit att avsättningen av honom försvårades och fördröjdes.

5.2 Tilliten till opålitliga personer

En anledning till att USA använder sig av opålitliga personer som bin Laden och Noriega kan vara att de är de enda som är beredda att utföra smutsjobben. Det kan också vara så att de är rätt man på rätt plats vid rätt tillfälle. Samtidigt är det nog ingen tvekan om att de allierade är smarta och befinner sig i makt position. Illojaliteten som man i alla fall finner hos Noriega, samt hans behov av pengar, gör också att han lättare kan mutas till spioneri på allt och alla. Samtidigt innebär denna illojalitet att man kan fråga sig varför CIA vågar bygga allianser med honom.

USA har tillsammans med bin Laden gemensamt att de delar samma fiende, båda vill åsamka Sovjetunionen skada, men av olika anledningar. Dock tror vi att dessa anledningar inte spelar någon större roll för samarbete, det vill säga i enlighet med alliansbildningsteorin underkastas ideologier säkerhetsintressen. USA:s och Noriegas intressen skiljer sig, men detta stoppar inte ett nära samarbete mellan dem, antagligen för att USA var i behov av Noriegas underrättelsetjänster och Noriega var beroende av de finansiella stöd han erhöll för dessa tjänster. Anledningen till att USA förbisåg Noriegas brister var också att säkerhetsintresset prioriterades framför spridandet demokrati.

Det rådande internationella systemet under det kalla kriget, med dess bipolaritet, bidrog till att stormakterna behövde allierade och man tog tacksamt emot alla som man kunde få. Kommunismen skrämde USA och därför var man också beredd på att samarbeta med opålitliga personer som bin Laden och Noriega.

Vi tror även att när behovet för en allierad försvinner är det lättare att bryta upp från samarbetet om aktören i fråga är skurkaktig än en demokratisk sådan. Vad vi menar är att för det första är det så klart lättare att bryta med en part som man inte delar några intressen med och för det andra är det lätt att hitta och belysa de handlingar som strider mot rådande principer, exempelvis folkrätten.

Den främsta anledningen till att man väljer att alliera sig med opålitliga aktörer, tror vi är att politiken i en demokrati, på grund av risken att inte bli omvald, kortsiktig. För politiker är det kanske viktigt att för det första bli ihågkommen och för det andra att vinna även nästa val, och för att uppnå dessa två målsättningar är man beredd på att offra nästan vad som helst. Speciellt i USA, där man använder sig av *spoilersystemet*, vilket innebär att tjänstemän är

politiskt utsedda, som i sin tur leder till att för varje ny presidents ämbetsperiod tillsätts nya tjänstemän. Detta system används även inom CIA. Systemet får som konsekvens att kortsiktigheten intensifieras då alla, även tjänstemännen, kämpar om att få behålla sitt arbete. Ingen politiker eller tjänsteman är villig att fatta obekväma beslut. Åtgärder som skulle vara bra på lång sikt hamnar i skymundan eftersom kostanden på kort sikt kan bli hög.

5.3 Allianser bryts

Anledningen till att allianser bryts är delvis en följd av ett förändrat internationellt system. När förutsättningar ändras förändras också behoven och prioriteringarna. Utöver detta pekar alliansteorin mot att framgångsrika allianser under krig tenderar till att lösas upp i och med fred. Dessa faktorer kan ligga bakom uppbrottet mellan USA och både bin Laden och Noriega. När kalla kriget plötsligt tog slut, saknade USA behov för Mujahedins ledare och hans tjänster. Kalla krigets slut påverkade även uppbrottet mellan USA och Noriega eftersom kommunismen inte längre utgjorde något hot, ändrades prioriteringarna för den amerikanska utrikespolitiken i Latinamerika. Spridandet av demokrati kom nu att bli viktigare än stöd till militärjuntor, och man kunde inte längre förbise Noriegas kriminella handlingar.

Förändringar i opinionen, både inom länder och internationellt, kan leda till att allianser bryts. I fallet med Noriega, kan detta ha inverkat till uppbrottet. När folket i Panama för första gången vågade höja sin röst mot Noriega, gav det åtminstone ett tecken till USA om missnöjet med honom. När demonstrationerna brutalt slogs ned, var det ytterligare ett tecken på att Noriegas brott mot sitt folk. Allt detta bidrog till att den inhemska opinionen också svängde i USA. Det kom att bli allt svårare för Bush-administrationen att inför sina väljare försvara ett samarbete med Noriega. Vi anser även att det finns signaler om att suveränitetsprincipen håller på att luckras upp, då USA intervenerar i ett annat lands inrikespolitik. Förändringar i opinionen och nya uppgifter om omoraliskt beteende kan resultera i att man inte längre vill associeras med sina forna allierade. Detta gäller framför allt bin Laden och USA, där bägge parter inte längre vill kännas vid tidigare samarbete, och förnekar därför det. I relationen mellan Noriega och USA däremot, verkar skammen vara ensidig, Noriega förnekade inte sina nära kontakter med Washington. Bush-administrationen å andra sidan, förnekade några som helst band med Noriega.

Det kan också vara så att bidragen som aktörerna erhållit under lång tid leder till att de så pass starka att de inte längre går att manipulera. De generösa bidragen kan också ligga till grund för att behovet av ytterligare bidrag minskar, det vill säga behovet för USA som allierad minskar.

5.4 Vän blir fiende

Att allianser bryts är en sak, men att allierade blir fiender är en helt annan. Kalla krigets slut och de nya prioriteringarna ledde till att behovet för våra huvudpersoner försvann. Framför allt bin Laden kom att känna sig sviken, både av USA och av regimerna i den muslimska världen, som valde att följa USA:s order, istället för att fortsätta kämpa för sina muslimska bröder. Även Noriega känner sig sviken, men hans reaktion blir helt annorlunda, istället för att direkt slå tillbaka mot USA som stat, slår han mot sin egen befolkning.

När bin Laden överges, förfogar han över en organisation med både vapen, pengar och soldater villiga att dö för sin övertygelse. Dessa resurser saknar mål, men med hjälp av religionen hittar bin Laden nya mål i form av USA och deras samarbetspartners i den muslimska världen. Anledningen till att USA blivit en fiende är framförallt deras stöd till stater som förtrycker sin muslimska befolkning.

Vi vill avsluta detta avsnitt med en fråga; Vem vänder sig egentligen mot vem? Bin Laden blir USA:s fiende på grund av att USA överger sitt stöd till Mujahedin och tvingar andra stater att göra det samma. Noriega däremot, har alltid haft USA som uttalad fiende, men utnyttjar dess resurser på sin väg mot makten. Detta leder oss till ännu en fråga; Vem utnyttjar egentligen vem?

5.5 Kritik mot arbetet

För det första är vi medvetna om att två fall inte är tillräckligt för att kunna sluta sig till säkra teoribildningar om Boomerang-effekten. Begränsningar i tid och kvantitet anser hämma uppsatsens kvalitet. Många motsägelsefulla uppgifter har dykt upp i litteraturen, detta har vi åtgärdat genom att hänvisa till uppgifter som majoriteten av böckerna om ämnet uppgett.

6 Slutsats

6.1 Teorin

Denna uppsats har som syfte att vara en teoriutvecklande studie. Vi ska nu presentera de slutsatser som ligger till grund för en möjlig teori på området.

Vi anser att skillnaderna mellan bin Laden och Noriega överväger likheterna de emellan. Detta kan ha fördelen att vi lättare kan hitta de faktorer som ligger till grund för alliansbildningen, uppbrottet och fiendskapet. Just det faktum att de inte har så mycket gemensamt, ser vi som ett tecken på att den teorin som finns om alliansbildningar kan förkastats då det finns ett stort hot. Med detta menar vi att behovet av allierade ur en säkerhetssynpunkt överväger allt annat, det vill säga, att när en stat upplever ett hot allierar man sig med i princip vem som helst.

Vi tror att en av anledningarna till att dessa allianser bryts är det förändrade världsläget som medför att utrikespolitikens målsättningar och prioriteringar ändras.

Kortsiktigheten inom politiken är det som för oss verkar vara den främsta förklaringen till de ohelga allianserna som presenterats i denna uppsats. Spoilersystemet har säkert sina fördelar, men nackdelarna som det resulterar i, i form av, denna kortsiktighet och rädsla för förlorad position, gör att tjänstemän också, precis som politiker, gör vad som helst för att behålla sin makt. Kontinuiteten och det långsiktiga handlandet vill ingen ansvara för.

6.2 Tips till CIA och andra underrättelsetjänster

Våra tips är baserade på denna uppsats analys och slutsatser; Spoilersystemet är inget vi rekommenderar, anställ istället tjänstemän utifrån deras kompetens och kapacitet till långsiktigt tänkande. Det är även viktigt att dessa tjänstemän är villiga att ta kontroversiella samt obekväma beslut, som i slutändan gynnar nationen. Dessutom bör man inte vara allt för generös med sina bidrag till sina allierade. Bättre är att ta sina strider i egna händer, istället för att kriga genom ombud.

Underrättelsetjänster bör ha följande ord från Stansfield Turner i bakhuvudet:

“Suppose the guys picked for covert operations did not work out. Suppose he became a Frankenstein’s monster. Suppose they built him up and then President Carter or some other President wanted to go in another direction. It was too easy to be wrong” (Woodward, 1987, s.27f.).

Litteraturförteckning

Källor:

- Esaiasson, Peter; Gilljam, Mikael; Oscarsson, Henrik; Wängnerud, Lena, 2004. *Metodpraktikan- Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Andra upplagan. Stockholm: Nordstedts juridik AB.
- Goldmann, Kjell, 1977. *Det internationella systemet-En teori och dess begränsningar*. Stockholm: Stockholms Universitet Statsvetenskapliga institutionen.
- Jacquard, Roland, 2001. *Bin Ladin- Det hemliga nätverket*, Helsingfors: Fischer & Co.
- Kempe, Frederick, 1990. *Divorcing the dictator- America's bungled affair with Noriega*. New York: G.P. Putnam's Sons.
- Melin, Lena; Lindblad, Anders; Sandström, Björn; Sundqvist, Roger, 2001. *Usama bin Laden och al-Qaeda- Analys av NBC-kapacitet*. Umeå: Totalförsvarets forskningsinstitut-FOI.
- Murillo, Luis E., 1995. *The Noriega Mess- The drugs, the canal, and why America invaded*. Berkeley: Video·Books
- Napoleoni, Loretta, 2003. *Oheligt krig- Den moderna terrorismens ekonomiska rötter*. Falun: Leopard förlag.
- Scranton, Margaret E., 1991. *The Noriega years- U.S.-Panamanian relations, 1981-1990*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Walt, Stephen M., 1987. *The origins of alliances*. New York: Cornell University Press
- Woodward, Bob, 1987. *Veil- The secret wars of the CIA 1981-1987*. London: Simon & Schuster limited.
- Rothgeb, J.M. jr, 1995. "The changing international context for foreign policy", s.33-49. Neack, L; Hey, J.A.K.; Haney, P.J (eds). *Foreign Policy Analysis- continuity and change in its second generation*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.

Referenser

- Belatchew, Asrat, 2000. *Jurisdiction in USA v. Noriega*. Göteborg: Iustus förlag
- Coll, Steve, 2004. *Ghost Wars- The Secret History of the CIA, Afghanistan, and bin Laden, from the Soviet Invasion to September 10, 2001*. New York: The Penguin Press
- Cooley, John K., 2002. *Oheliga krig- Afghanistan, USA och den Internationella Terrorismen*. Smedjebacken: Ordfront
- Lunds Universitet, Statsvetenskapliga Institutionen 2003, *Konsten att skriva och tala*. Version 3. Lund: Statsvetenskapliga föreningen.
- National commission on terrorist attacks upon the United States, 2004. *The 9/11 Commission report*. New York: W.W. Norton & Company, Inc.
- Randal, Jonathan, 2004. *Osama- The making of a Terrorist*. New York: Random House, Inc.
-